

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยทำการศึกษากิจการปฏิบัติงานและปัญหาของพยาบาลควบคุมการติดเชื้อ ในการดำเนินงานป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาล ในโรงพยาบาลศูนย์ จำนวน 17 แห่ง และโรงพยาบาลทั่วไป จำนวน 62 แห่ง รวมจำนวน 79 แห่ง โดยส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ ให้แก่พยาบาลควบคุมการติดเชื้อที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานในปัจจุบัน จำนวนทั้งหมด 108 คน ได้รับแบบสอบถามกลับคืนและมีความสมบูรณ์ที่สามารถนำมาวิเคราะห์ข้อมูลได้ทั้งสิ้น 102 คน คิดเป็นอัตราการตอบกลับ (Response rate) ร้อยละ 94.44 สามารถสรุปผลการศึกษาดังนี้

ข้อมูลทั่วไป

พยาบาลควบคุมการติดเชื้อ ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31-40 ปี (ร้อยละ 53.9) และมีสถานภาพสมรสคู่ ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า และจบการศึกษาระดับปริญญาโท ถึงร้อยละ 10.8 อัตราเงินเดือน พบว่า อัตราเงินเดือนที่พบมากที่สุดคือ 10,001-12,000 บาท และ 14,000-16,000 บาท ส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งในระดับ 6 และตำแหน่งในสายงานส่วนใหญ่คือ พยาบาลวิชาชีพ ส่วนใหญ่มีสายการบังคับบัญชา อยู่ในฝ่ายการพยาบาล (ร้อยละ 78.4) และอีกร้อยละ 21.6 อยู่ในฝ่ายเวชกรรมสังคม ได้รับมอบหมายหน้าที่ให้ปฏิบัติงานเต็มเวลาเพียงร้อยละ 36.3 ส่วนใหญ่ปฏิบัติงาน ในโรงพยาบาลขนาด 251-360 เตียง ส่วนใหญ่มีระยะเวลาการปฏิบัติงานในหน้าที่พยาบาลควบคุมการติดเชื้อ น้อยกว่าหรือเท่ากับ 3 ปี ส่วนใหญ่เคยได้รับการฝึกอบรม หรือเตรียมความรู้ในการทำหน้าที่พยาบาลควบคุมการติดเชื้อ (ร้อยละ 75.5) ลักษณะการฝึกอบรมที่ได้รับมากที่สุดคือ หลักสูตรพยาบาลควบคุมการติดเชื้อ (ร้อยละ 57.1) หน่วยงานที่จัดการฝึกอบรม พบว่าพยาบาลควบคุมการติดเชื้อได้รับการฝึกอบรมจาก กองการพยาบาลมากที่สุด (ร้อยละ 44.1) ส่วนใหญ่มีการประชุมของคณะกรรมการควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาล ลักษณะการประชุมส่วนใหญ่ มีการประชุมเป็นประจำ (ร้อยละ 62.1) ส่วนใหญ่ทำการเฝ้าระวัง ผู้ป่วยทุกรายอย่างต่อเนื่องมากที่สุด (ร้อยละ 75.5) การเก็บรวบรวมข้อมูลการเฝ้าระวังการติดเชื้อในผู้ป่วยส่วนใหญ่ ให้พยาบาลในหอผู้ป่วยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูล

ระดับปริมาณการปฏิบัติงานป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาล

- งานเฝ้าระวังโรค พยาบาลควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาลศูนย์ และโรงพยาบาลทั่วไป ส่วนใหญ่ปฏิบัติตามกิจกรรมในงานเฝ้าระวังโรค โดยรวมในระดับปานกลาง (ร้อยละ 69.6) รองลงมา มีการปฏิบัติตามกิจกรรมในระดับน้อยและมาก (ร้อยละ 15.7 และ 14.7) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาถึงกิจกรรมในงานเฝ้าระวังโรค พบว่า พยาบาลควบคุมการติดเชื้อมีการปฏิบัติตามกิจกรรมในด้านการเฝ้าระวังการติดเชื้อในผู้ป่วยได้ในระดับมากถึงประมาณร้อยละ 73-79 ส่วนการปฏิบัติตามกิจกรรมในด้านการเฝ้าระวังการติดเชื้อในเจ้าหน้าที่ พบว่า พยาบาลควบคุมการติดเชื้อปฏิบัติตามกิจกรรมด้านนี้น้อย และไม่ได้ปฏิบัติตามด้านนี้ในสัดส่วนที่สูงถึงร้อยละ 36-38 สำหรับ การปฏิบัติตามกิจกรรมในด้านการเฝ้าระวังการปนเปื้อนเชื้อโรคในสิ่งแวดล้อม พบว่า มีการปฏิบัติในระดับน้อย และไม่ได้ปฏิบัติในสัดส่วนที่สูงประมาณร้อยละ 21-30 โดยเฉพาะ กิจกรรมติดตามผลการตรวจวิเคราะห์การปนเปื้อนเชื้อโรคในอาหาร พบว่า ไม่ได้ปฏิบัติถึงร้อยละ 29.4

- งานป้องกันและควบคุมการติดเชื้อ พยาบาลควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาลศูนย์ และโรงพยาบาลทั่วไป ส่วนใหญ่ปฏิบัติตามกิจกรรมในงานป้องกันและควบคุมการติดเชื้อ โดยรวมในระดับปานกลาง (ร้อยละ 63.7) รองลงมา มีการปฏิบัติตามกิจกรรมในระดับมากและน้อย (ร้อยละ 20.6 และ 15.7) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาถึงกิจกรรมในงานป้องกันและควบคุมการติดเชื้อ พบว่า กิจกรรมที่ปฏิบัติในระดับมากที่สุดที่พบมากที่สุด ได้แก่ กำหนดหรือปรับปรุงมาตรฐานหรือมาตรการการทำลายเชื้อและการทำให้ปราศจากเชื้อ (ร้อยละ 84.3) ส่วนกิจกรรมที่ปฏิบัติในระดับน้อย มีถึงประมาณร้อยละ 22-27 ได้แก่ กำหนดหรือปรับปรุงมาตรฐานหรือมาตรการการควบคุมการบำบัดน้ำเสียของโรงพยาบาล กำหนดหรือปรับปรุงมาตรฐานหรือมาตรการการควบคุมการกำจัดสัตว์พาหะนำโรคในโรงพยาบาล และกำหนดหรือปรับปรุงมาตรฐานหรือมาตรการการควบคุมสุขาภิบาลอาหารในโรงพยาบาล

- งานสอบสวนโรค พบว่า พยาบาลควบคุมการติดเชื้อ ส่วนใหญ่ปฏิบัติตามกิจกรรมในงานสอบสวนโรคโดยรวม ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 56.9) รองลงมา มีการปฏิบัติตามกิจกรรมในระดับน้อยและระดับมาก (ร้อยละ 23.5 และ 19.6) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาถึงกิจกรรมในงานสอบสวนโรค พบว่า ไม่มีกิจกรรมใดเลยที่พยาบาลควบคุมการติดเชื้อ ปฏิบัติในระดับมากและระดับน้อย เกินกว่าร้อยละ 50 ส่วนกิจกรรมที่ไม่ได้ปฏิบัติมากที่สุด ได้แก่ จัดทำรายงานผลการสอบสวนโรค มีถึงร้อยละ 23.5 (ตารางที่ 22)

- งานวิชาการ พยาบาลควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาลศูนย์ และโรงพยาบาลทั่วไป ส่วนใหญ่ปฏิบัติกิจกรรมในงานวิชาการโดยรวม ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 68.6) รองลงมา มีการปฏิบัติกิจกรรมในระดับมากและน้อย (ร้อยละ 16.7 และ 14.7 ตามลำดับ) เมื่อพิจารณาถึงกิจกรรมในงานวิชาการ พบว่า ในด้านการพัฒนาบุคลากร มีการปฏิบัติกิจกรรมในระดับมากประมาณร้อยละ 73-80 ส่วนในด้านการให้สุขศึกษา พบว่า มีการปฏิบัติกิจกรรมด้านนี้น้อย ไม่มีการปฏิบัติกิจกรรมในส่วนนี้ถึงประมาณร้อยละ 35-36 สำหรับในด้านการวิจัย ก็พบว่า มีการปฏิบัติกิจกรรมในส่วนนี้น้อยเช่นเดียวกัน และพบว่า พยาบาลควบคุมการติดเชื้อไม่ได้ปฏิบัติกิจกรรมการดำเนินการวิจัยด้วยตนเองสูงสุดถึงร้อยละ 69.6

การทดสอบความแตกต่างทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

- ระดับการปฏิบัติกิจกรรมในงานเฝ้าระวังโรค มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติตามสายการบังคับบัญชาของพยาบาลควบคุมการติดเชื้อ แต่ไม่พบความแตกต่างของระดับการปฏิบัติกิจกรรม กับการฝึกอบรม การได้รับมอบหมายหน้าที่ และระดับโรงพยาบาล
 - ระดับการปฏิบัติกิจกรรมทุกด้านของงานป้องกันและควบคุมการติดเชื้อ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการฝึกอบรม แต่ไม่พบความแตกต่างตามสายการบังคับบัญชา การได้รับมอบหมายหน้าที่และระดับโรงพยาบาล
 - ระดับการปฏิบัติกิจกรรมในงานสอบสวนโรค พบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับระดับโรงพยาบาล
 - มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระหว่างการได้รับมอบหมายหน้าที่ กับระดับการปฏิบัติกิจกรรมในงานวิชาการทุกด้าน รวมทั้งด้านการพัฒนาบุคลากร และด้านการวิจัย
- เมื่อพิจารณาถึงระดับโรงพยาบาล พบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กับระดับการปฏิบัติกิจกรรมหลายด้าน ได้แก่ ด้านการเฝ้าระวังการติดเชื้อในเจ้าหน้าที่ ด้านการเฝ้าระวังการปนเปื้อนเชื้อโรคในสิ่งแวดล้อม ด้านการติดตามและเยี่ยมตรวจ งานสอบสวนโรค และด้านการพัฒนาบุคลากร
- สำหรับสายการบังคับบัญชา พบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กับระดับการปฏิบัติกิจกรรมหลายด้านเช่นเดียวกัน ได้แก่ ด้านการเฝ้าระวังการติดเชื้อในเจ้าหน้าที่ ด้านการเฝ้าระวังการปนเปื้อนเชื้อโรคในสิ่งแวดล้อม ด้านงานเฝ้าระวังโรค และด้านการวิจัย

ปัญหาการปฏิบัติงานป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาล

- งานเฝ้าระวังโรค พบว่า การรายงานปัญหาที่มากที่สุด ได้แก่ การรวบรวมวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลการเฝ้าระวังโรค ได้ทันตามเวลาที่กำหนด
- งานป้องกันและควบคุมการติดเชื้อ พบว่า การรายงานปัญหาที่มากที่สุด ได้แก่ ความรู้และทักษะในการจัดทำมาตรฐานหรือกำหนดมาตรการในด้านการควบคุมสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมในโรงพยาบาล
- งานสอบสวนโรค พบว่า ปัญหาที่พบมากที่สุด คือ ความรู้และทักษะในการสอบสวนโรค
- งานวิชาการ พบว่า การรายงานปัญหาที่มากที่สุด คือ แหล่งศึกษา ค้นคว้าทางวิชาการ

ปัญหาและข้อเสนอแนะทั่วไปในการปฏิบัติงานของพยาบาลควบคุมการติดเชื้อ

- ปัญหาของพยาบาลควบคุมการติดเชื้อ ที่มีการรายงานมากที่สุด คือ ไม่มีกรอบอัตราตำแหน่งของพยาบาลควบคุมการติดเชื้อที่รับผิดชอบงานโดยตรง และคณะกรรมการควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาล ไม่มีบทบาทอย่างเต็มที่
- ข้อเสนอแนะของพยาบาลควบคุมการติดเชื้อ ที่พบมากที่สุด คือ การฝึกอบรมและสัมมนาทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. ด้านการบริหารงาน

1.1 ถึงแม้ว่าตามแผนพัฒนาสาธารณสุข ฉบับที่ 7 กระทรวงสาธารณสุข ได้กำหนดนโยบายไว้ว่า ให้โรงพยาบาลศูนย์และโรงพยาบาลทั่วไป มีการดำเนินการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาลอย่างต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพ แต่จากการศึกษาครั้งนี้ จะเห็นได้ว่า การดำเนินงานนี้ยังไม่สามารถสนองตอบนโยบายที่กำหนดไว้ได้ เนื่องจากในโรงพยาบาลศูนย์ พบว่า มีพยาบาลควบคุมการติดเชื้อที่ปฏิบัติงานเต็มเวลาเพียงครึ่งหนึ่งเท่านั้น ส่วนโรงพยาบาลทั่วไป พยาบาลควบคุมการติดเชื้อที่ปฏิบัติงานเต็มเวลามีเพียง 1 ใน 3 จาก

ปัญหาดังกล่าว ทำให้พยาบาลควบคุมการติดเชื้อไม่สามารถปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ได้อย่างครบคลุมและครบถ้วน อันจะก่อให้เกิดการพัฒนางานนี้ ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ดังนั้นผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงสาธารณสุขทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ควรพิจารณากำหนดกลวิธีและการปฏิบัติที่ชัดเจน เพื่อให้สนองนโยบายดังกล่าว

1.2 จากการศึกษาพบว่า ระดับของโรงพยาบาล และการได้รับมอบหมายหน้าที่ของพยาบาลควบคุมการติดเชื้อ มีความสำคัญและมีความแตกต่าง กับระดับการปฏิบัติกิจกรรมในงานด้านต่าง ๆ จะให้เห็นได้ว่า พยาบาลควบคุมการติดเชื้อที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลศูนย์ มีการปฏิบัติกิจกรรมในระดับมาก ในสัดส่วนที่สูงกว่า พยาบาลควบคุมการติดเชื้อที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลทั่วไป และพยาบาลควบคุมการติดเชื้อที่ปฏิบัติงานเต็มเวลา จะมีการปฏิบัติกิจกรรมในระดับมากในงานวิชาการ ในสัดส่วนที่สูงกว่า พยาบาลควบคุมการติดเชื้อที่ปฏิบัติงานบางเวลา ดังนั้น ผู้บริหารของกระทรวงสาธารณสุข ควรพิจารณาให้มีการสนับสนุนการพัฒนาป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาลในระดับเครือข่าย พ.บ.ส. โดยโรงพยาบาลศูนย์แม่ข่าย ควรให้การสนับสนุนทางวิชาการแก่โรงพยาบาลทั่วไปอย่างต่อเนื่อง

1.3 ควรสร้างเสริมความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ของพยาบาลควบคุมการติดเชื้อให้กับผู้บริหารของโรงพยาบาลศูนย์ โรงพยาบาลทั่วไป และผู้ที่เกี่ยวข้องเห็นความสำคัญของพยาบาลควบคุมการติดเชื้อ เพื่อจะได้รับการสนับสนุนและความร่วมมือในการปฏิบัติงานยิ่งขึ้น

2. ด้านวิชาการ

2.1 จากการศึกษา พบว่า พยาบาลควบคุมการติดเชื้อขาดแหล่งศึกษาค้นคว้าทางวิชาการ และต้องการได้รับการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง หน่วยงานส่วนกลาง ของกระทรวงสาธารณสุข ควรให้การสนับสนุนเกี่ยวกับเอกสารทางวิชาการที่ทันสมัยเกี่ยวกับการติดเชื้อในโรงพยาบาลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้พยาบาลควบคุมการติดเชื้อมีแหล่งศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง และมีการฟื้นฟูความรู้ทางวิชาการอย่างสม่ำเสมอ

2.2 จากการศึกษา พบว่า พยาบาลควบคุมการติดเชื้อ ยังไม่สามารถปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ได้อย่างครบถ้วน กิจกรรมที่มีการปฏิบัติในระดับน้อยและไม่ได้ปฏิบัติ ที่พบมาก ได้แก่ การเฝ้าระวังการติดเชื้อในเจ้าหน้าที่ การเฝ้าระวังการปนเปื้อนเชื้อโรคในสิ่งแวดล้อม การให้สุขศึกษา และการวิจัย ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงกลวิธี และส่งเสริมให้พยาบาลควบคุมการติดเชื้อ ได้รับการอบรม ฟื้นฟูความรู้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาลที่มีประสิทธิภาพต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาปัจจัยต่าง ๆ เช่น ปัจจัยด้านสภาพส่วนบุคคล ปัจจัยด้านปริมาณงาน ปัจจัยด้านแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ที่มีผลต่อการรับรู้บทบาทหน้าที่ และการปฏิบัติงานของพยาบาลควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาลศูนย์และโรงพยาบาลทั่วไป
2. ศึกษาเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของพยาบาลควบคุมการติดเชื้อ ที่มีสังกัดต่างกัน เช่นทบวงมหาวิทยาลัย
3. ศึกษาวิธีการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพยาบาลควบคุมการติดเชื้อ
4. ศึกษาหาความจำเป็นในการฝึกอบรม (Training Need) ของพยาบาลควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาลศูนย์และโรงพยาบาลทั่วไป
5. ศึกษาหารูปแบบการปฏิบัติงานของพยาบาลควบคุมการติดเชื้อ ที่เป็นรูปธรรม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับโรงพยาบาลต่างสังกัดของกระทรวงสาธารณสุขได้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย